

Kurucusu:
Dr. Mehmet Ali UZ

Yayın Kurulu:
Dr. Mehmet Ali UZ
Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU
Hasan YAŞAR
Ahmet ÇELİK
Ali IŞIK
Av. Serdar CEYLAN

CİLT: 24 • SAYI: 12
30 Nisan 2025 ÇARŞAMBA

KADEMİK

Sayfalar

Merhaba

[/akademiksayfalar](#)

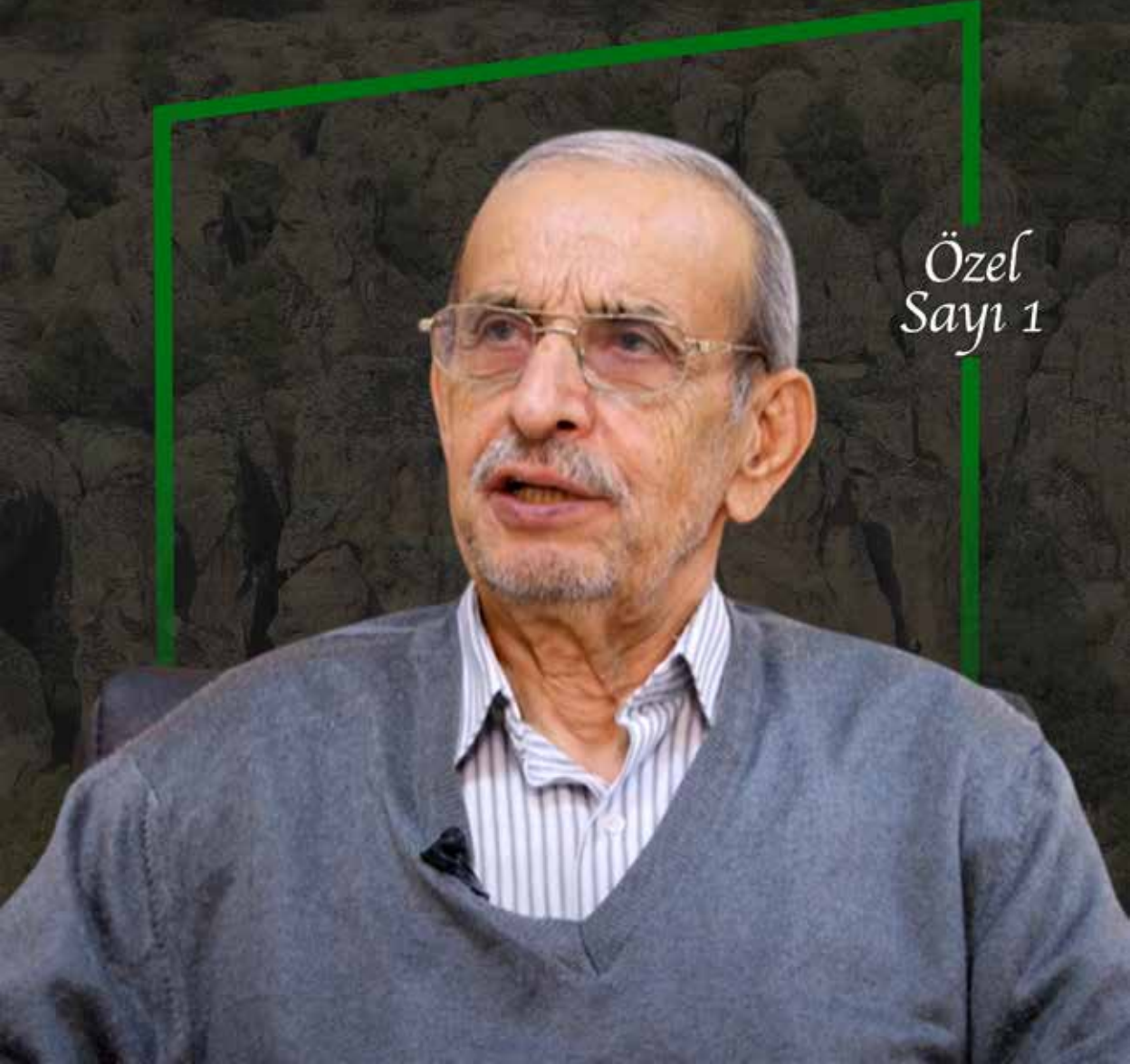
www.merhabahaber.com

80 YAŞINDA YAŞAYAN

KONYA HAFIZASI

İSMAİL DETSELİ

Özel
Sayı 1

Hasan
YAŞAR

80. YAŞINDA YAŞAYAN KONYA HAFIZASI İSMAİL DETSELİ ÖZEL SAYISI ÜZERİNE

Akademik sayfalarda, Konya'nın kültürüne, sanatına ve edebiyatına hizmet eden değerlerimizi gündeme taşımaya, onları nazara vermeye devam ediyoruz. Konya kültür ve edebiyatının öncü isimlerinden Prof. Dr. Saim Sakaoğlu hocam, Bekir Şahin'e dair özel sayılar tamamlandığında, "Sırada kim var?" diye soru tevcih etti. Ben de, "Şair ve halk ozanı İsmail Detseli ağabeyin 80. yaş günü münasebetiyle, uygun görürseniz, onun hakkında bir özel sayı hazırlayalım," dedim. Saim hocam bu teklifi memnuniyetle karşıladı ve kendisinin de bir yazı kaleme alacağını ifade etti. Sayının editörlüğü de yine bize havale edildi. Böylece bir giriş yazısıyla ve kimlerin yazı yazabileceğini dostlarla istişare ederek çalışmalara başladık.

İsmail Detseli ağabeyi uzun zamandır tanırım. Onunla ilk karşılaşmamız, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'nde verdiğimiz Osmanlı Türkçesi dersleri vesilesiyle oldu. Bu derslerde hem öğreniyor hem de öğretmeye gayret ediyordum. O derslerde İsmail Abi'den çok şey öğrendim.

Fakat kendisini daha yakından tanıma fırsatını İkinci Sohbetleri vesilesiyle buldum. Beş yıl boyunca devam eden ve toplam 184 programla icra edilen İkinci Sohbetleri kapsamında, her yıl İsmail Detseli ağabeyle bir program gerçekleştirdik. Mayıs 2015'te "Eski Konya Kırsalında Düğünler ve Kı-

yafetleri" başlıklı programda dinleyicilerle buluştu. Ardından Şubat 2016'da, "Su Değirmenleri" üzerine kıymetli bilgiler aktardı. Kasım 2017'de, Konyalı şairler Kazım Öztürk ve Tayyar Yıldırım'la birlikte sahne alarak, Konya için yazdıkları şiirleri seslendirdi. Mayıs 2018'de ise "Konya Halk Hekimliği ve Şifalı Bitkileri" başlıklı programda; geçmişte şehirle ulaşımın güç olduğu zamanlarda, köylerde bilge annelerin ve büyüklerin uyguladığı doğal tedavi yöntemlerini dinleyicilere aktardı. Meyve ve ağaç yapraklarından şifalı sulara, çeşitli bitkilerin hastalıklar üzerindeki etkisine kadar halk arasında bilinen ve uygulanan yöntemlere dair değerli bilgiler sundu. Ocak 2019'daki programda ise "Glistralı Abbas, Tahir Hocalar ve Delibaş Vakası"nı anlatarak Konya'nın yakın tarihine dair önemli bir pencere açtı. Elbette bu programların her biri, detaylı bir yazıyla aktarılacak zenginlikteydi; ancak burada bu bilgileri tüm yönleriyle ifade etmeye ne sayfalar yeter ne kelimeler. Sohbetlerin dışında, Konya kış gecelerine ait geleneklerden biri olan pişmaniye çekme âdetini de katılımcılara canlı bir şekilde gösterdi.

İsmail Abi'deki bu bilgi derinliğini görünce, "Bana Konya'yı Anlat" projesine başladığımızda onun katkısı vazgeçilmez oldu. Elhamdülillah, bu çerçevede elliye aşkın program gerçekleştirdik. Bir

kısmı kitaplaştırıldı, bir kısmı ise henüz neşredilme fırsatı bulamadı. Kitaplaştırılan çalışmalardan biri de İsmail Detseli'ye aitti ve

“Hayat Öyküleriyle İsmail Detseli” başlığıyla, Hakkı Biçer imzasıyla yayımlandı.

Bu özel sayılarda, bana Konya'yı anlat Projesinin genel editörü Ahmet Kuş kardeşim, İsmail Abi ile yapılan uzun bir söyleşiden yola çıkarak onun çocukluk yıllarını kaleme aldı. Konya'mızın yaşayan Ebü'l-Vefâ'sı Mustafa Güçlü ağabey de, “Konya Halk Edebiyatı'nın Alaylı Ustası Detseli İsmail Ağabey”i anlatan kıymetli bir yazı hazırladı. Saffet Yurtseven, Mustafa Güden, M.Ali Köseoğlu, Mustafa Kabakçı, Hakkı Biçer ve daha başka sürpriz isimlerin yazıları özel sayımıza katkı verecekler.

Konya Ansiklopedisinde İbrahim Demirci tarafından kaleme alınan İsmail Detseli kısa biyografisiyle yazıyı tamamliyorum.

Meram ilçesine bağlı Gökyurt (Kilistra) köyünde, Osman ile Meryem'in ikinci çocukları olarak dünyaya geldi. Kemik veremi tedavisi gören babasının Eğridir Kemik Hastanesinden gelirken getirdiği Kerem ile Aslı kitabı, yüreğine şiir ve edebiyat sevgisini düşürdü.

1957 yılında ilkokulu birincilikle bitiren İsmail, hoca olan dedesinden Kur'an okumayı ve dinî bilgileri öğrendi. Bu arada, doğan üç kardeşi ile birlikte yedi nüfus olan ailesinin geçimine katkıda bulunmak üzere köyündeki sığır çobanlığını bırakarak annesinin amcaoğluyla birlikte İzmir'e çalışmaya gitti. Beş yıl İzmir, Ankara ve İstanbul'da çalıştı.

Askerlik hizmetini tamamladıktan sonra bir süre bir boya fab-

rikasında çalıştıktan sonra İstanbul'da seyyar satıcılık yaptı. Ailesinin isteğiyle köyüne dönüp Kumrallı köyünden Esmâ Hanım'la evlendi (1971). Köy kâtipliğinde beş altı yıl çalıştıktan sonra 1979 yılında Konya'ya göç etti. Uzun yol şoförlüğü dâhil, çeşitli işlerde çalışan Detseli, 1986 yılında şoför olarak işe başladığı Türkiye Elektrik Kurumu'ndan 1994'te emekli oldu.

Çeşitli televizyon programlarına şiirleriyle ve sohbetleriyle katılan İsmail Detseli, yöre folkloruna, hayatına ve ahlâkına ilişkin ilginç ve çarpıcı hatıra, hikâye, yorum ve değerlendirmeleriyle dikkati çekti.

Şiirlerini 2004 yılında Gönülden Dile Dilden Kaleme adıyla kitaplaştıran İsmail Detseli, aynı yıl yayıma başlayan Memleket gazetesinde günlük yazılarının yanı sıra, gazetenin Yaşayan Şehir, Hikâye ve Hatırat sayfalarında da folklor ağırlıklı yazılar neşretti. Bu yazıları da Hatırla Ey Şehir (Konya, 2010) adıyla yayımlandı. Biz Çıkalım Kerevetine masal kitabı da 2023 yılında yayımlandı. Yayımlanmaya hazır hikâye ve şiirleri de bulunan İsmail Detseli, dördü kız, üçü oğlan yedi çocuk babasıdır.

Ahmet
KUŞ

İSMAİL DETSELİ'DEN HATIRALAR

Konya Büyükşehir Belediyesi 2020 yılında “Bana Konya’yı Anlat Hatırat Projesi”ni başlatmıştı. Bu proje için İsmail Detseli’yle 11 Ağustos 2020 tarihinde uzunca bir söyleşi yapmıştık. Daha önce hiçbir yerde yayımlanmayan bu söyleşiden derlediğimiz, İsmail Detseli’nin çocukluk yıllarına ait bazı hatıraları siz değerli okuyucularımızın istifadesine sunuyoruz.

Ailemizin Kökeni Üç Ayrı Köye Dayanıyor

Aile bireylerimiz birkaç köyden birleşmiştir. Ailemizin kökeni Detse, İlyas Baba Tekke, Kayalı (Tulasa) köyleridir. Köyümüze (Kilistra-Gökyurt) 15-20 km uzaklıkta Detse (Yeşildere) köyü vardır. Kökümüz oradan gelmiş. Nüfus Müdürlüğündeki soyağacı 1860'lara kadar bilgi veriyor ama ben 1780-1790'lara kadar tespit ettim. 1847 yılında bugünkü gibi bir salgın hastalık zuhur etmiş. Köylüler bu hastalığa vehlet demişler. Hatta köyümüzde, “Kırk gün vehlet olmuş da vadesi yeten ölmüş” diye bir tabir bile var. Herhâlde vehlet dedikleri kelime bir felaket anlamına geliyor. Dedemin adını aldığı Hüseyin Koca, Detse'deki bütün ailesini kaybetmiş, sadece dört yaşındaki torunu Ayşe sağ kalmış. Salgın sona erince torununu merkebe bindirmiş ve yola koyulmuş. Giderken

köylüler önüne geçmiş ve “Hüseyin Koca nereye gidiyorsun?” demişler. Hüseyin dedemin dedesi “Bu köy bana haram oldu, torunumu aldım gidiyorum, nerede akşam olursa orada kalacağım” demiş ve Kilistra'ya gidip orada mukim olmuş.

Dedemin doğum tarihi 1860'tır. Gel zaman git zaman Detse'den gelen dedem ölmüş, torunu kalmış, torunu da 18-20 yaşlarına girmiş. O zaman insanlar mazlumlara, fakirlere, yalnız kalanlara çok ihtimam gösterirlermiş. Âyan yani köyün büyükleri toplanmış, “Detselioğlu öldü. Torunu yalnız kaldı, buna bir koca, bir sahip bulmamız lazım” demişler. Tulasalı benim adını aldığım İsmail diye genç bir adam bizim köyde yapı ustasıymış. “Ona bir teklif edelim, alırsa ona verelim” demişler. “İsmail, Detselioğlu öldü torunu kaldı, çok temiz bir aile, bu kızı alır mısınız?” demişler. İsmail de alırım demiş ve Ayşe'yi ona vermişler. Ayşe nenem onunla bir sene hayat geçirdikten sonra İsmail rahmetli olmuş. Bunun üzerine yine köyün büyükleri toplanmış ve Ayşe'nin kocası öldü, ne yapacağız demişler. Büyüklerden birisi, “İnili kadının kocası ölmez” demiş. Bizim köyde çelebiye “ini” derler. Kocasının kardeşleri kadının inisidir. Tulasa'da bekâr inisi var, çağırıp ona teklif edelim demişler. Yani öz dedemiz olan Seyit'i çağırıp “Kardeşin vefat etti,

hanımı kaldı, sana teklif ediyorum, alır mısın?” demişler. Seyit, “Alırım, ağabeyimin hanımının dul kalmasını istemem” demiş ve Ayşe nenemi ona vermişler. Bu evlilikten Seyit dedemin bir kız, bir oğlu olmuş. O yıllarda çok harp olduğu için kız kardeşine Çoban Ahmet diye bir adamı iç güveyi olarak almışlar. O dönemde bir evde iki erkek varsa sadece birisini askere alıyorlarmış. Askerî yetkililer, “Bu evde kadın olarak söz sahibi kim var?” demişler. Küçük kız kardeşi ben varım demiş. Demişler ki, “Sizin aileden bir asker alacağız, kardeşini mi yoksa kocanı mı alalım?” “Kardeşim çok başarılı, çalışkan bize bakar ama kocam çoban, belki bizi besleyemez, askerlik uzun sürer, onun için kocamı alın, kardeşimi almayın” demiş. Bunun üzerine kocasını askere almışlar.

Osman Emmim Yemen’de Askerlik Yaparken Ölmüş

Dedemin ilk oğlu Osman evlendikten sonra askerliğini yapmak için Yemen’e gitmiş. Aynı şekilde Yemen’de askerlik yapan Ali amca adlı bir köylümüzle karşılaşmış. O yıllarda askerlik süresi 6-7 seneymiş. Ali amca, emmim gittiği zaman askerliğinin altıncı yılındaymış. Allah rahmet eylesin ben Ali amcaya yetiştim, ona aklım eriyor. Tabii emmim yeni varınca Alkaranlı Zeybeklerden Ali kim diye araştırmış ve Ali amcayı bulmuş. Soyadı olmadığı için genellikle lakap kullanılıyormuş. Köyde kapı karşı komşu oldukları için hoşbeşten sonra bir süre sohbet etmişler. Aradan 5-6 günlük bir süre geçtikten sonra

Osman “Ali Ağa, Osmanlı beni tuza gönderiyor” demiş. Ali Ağa da “Osman bu haber iyi olmadı, çok hoşuma gitmedi, tuza gidenler pek sağlam gelmez ama senin bünyen sağlam, hayırlısıyla git gel” demiş. Yemen’den develerle Kızıldeniz’e tuz getirmeye gidermiş. Bu yolculuk 6 ay sürermiş. Kızıldeniz’e giden tuzcular karargâha dönünce herkes tanıdığını ya da akrabasını aramaya başlamış. Ali amca da tuzcuların yanına varıp Detselioğlu Osman diyerek emmimi aramaya başlamış. Osman, Sahra Hastanesi’nde demişler. Ali amca hastaneye varmış ama babamın da adını aldığı Osman amcamın durumu iyi değilmiş. Ali amca onu öyle görünce üzülmüş ve “Osman senin bünyen kuvvetli, inşallah hastalığı atlatırsın” demiş. Amca ölmeden, “Ali Ağa ben bu hastalıktan kurtulacak gibi değilim, ben kendimi iyi hissetmiyorum, köye vardığın zaman kızım Zahide’yi bir öp” demiş. Ali amca askere gittiğinde Zahide iki yaşındaymış. Osman emmim orada ölmüş. Ali amca askerden gelince Hüseyin dedem, “Ali hoş geldin oğlum, Osman da askerliğini orada yapıyordu, onu gördün mü? Osman nasıl?” demiş. Ali amca, “Gördüm Hüseyin emmi, beraber oturduk, konuştuk sağlığı iyi, tuza gitti geldi” demiş ama bir türlü öldüğünü söyleyememiş.

Aradan iki sene geçmiş, Osman emmimden bir haber ya da künye gelmeyince dedem komşusu Ali emmiyi takip etmeye başlamış. Akşamüzeri çiftten gelip öküzleri eve sürmüş, emmimin kızı Zahide’yi sokakta yakalayıp öpmüş, kucaklamış ve ağlamış.

Gençlik yıllarında İsmail Detseli

Dedem de bunu pencereden görmüş ve bir gün yine çocuğu sevdiğini görünce arkasından eve girmiş. “Ali, ben Allah’ın emrini bilirim, oğlum hakkında bildiklerini anlat” demiş. “Hüseyin emmi, Osman öldü” demiş. “Allah’ın emrine razıyız, Osman’ın emrine de razıyız” demiş ve hemen oradan çıkmış. Gelinini ve kız çocuğunu da yanına alıp doğruca ihtiyar heyetine gitmiş ve “Muhtar bu benim gelinim, bu da kızı, kocası askerde ölmüş, sağlam yerden haber aldım. Kün-yeye gelmedi ama Alkaranlıların Zeybeğinoğlu Ali öldüğünü biz-zat görmüş yani o şahit, gelinim hangi tarlayı isterse üzerine yaz” demiş. Gelinin istediği tarlaları üzerine yazdırdıktan sonra babasının evine götürüp teslim etmiş. Sonra dedem kendisinden 20 yaş küçük dul bir hanım olan Hatice nenemi almış. Öz nenem olan Hatice’den 1329’lu Seyit, 1915’li Recep, 1918’li Osman olmuş. Osman benim babam, aslında nüfusta 1926 yazılı ama yaşı küçük yazdırılmış. Çünkü babam, “deden öldüğünde ben 4 yaşındaydım” derdi. Dedem 1922’de

ölmüş, babam dört yaşında olduğuna göre 1918 doğumlu oluyor. O zaman doğum tarihlerini yazdırırken pek dikkat etmiyorlarmış. Beni de öyle yazdırmışlar. Babamın arkadaşı askere gidiyormuş, “benim oğlanı nüfusa yazdırıver” demiş, o da nüfusa gidip “benim Osman Detseli diye bir arkadaşım var, onun oğlu oldu” deyip 1947’de yazdırmış. Soyadı verilirken dedeme senin soyadın ne olsun demişler, dedem de zaten bize “Detselioğlu” derler demiş. Böylelikle ailemiz köyümüzdeki kayıtlara “Detselioğlu” olarak geçmiş ama sonra “Detseli” şekline dönüşmüş. “Detselioğlu” önce lakap olarak kullanılmış, 10 sene sonra da soyadı hâline dönüşmüş.

Babam Hasta Olduğu İçin Her İşi Annem Yapardı

Annem önce 1915 doğumlu Recep amcamla evlenmiş. Recep amcamla bir yıl yaşadıktan sonra amcam vefat etmiş. Annem, amcam öldükten sonra babasının evine gitmiş, babam da bekâr olmuş. Babama ağabeyinin hanımını alır mısın diye teklif etmişler, o da alırım demiş. Annem 1921 doğumlu, babam da 1918 doğumlu, aralarında üç yaş var. Böylelikle babam da annemle ikinci bir evlilik yapmış. Dedem ölünce amcam 9 yaşında, babam da 4 yaşında yetim kalmış. Amcamın biraz gaddar yönü vardı, Allah rahmet eylesin. Tabii köyde iş güç fazlaymış. Babam 5-6 yaşındayken bir yere bostan sulamak için gitmişler. Amcam babama bir iş buyurmuş. Babam kumsal olduğu için yapamıyormuş, yaptığı yer yıkılıyormuş.

Detseli Ailesi

Babam daha sonra anlatırken bu olay burada oldu diye göstermişti. “Ağa ben burayı tutturdum, beli getir de burayı bir yap” demiş. Amcam o sinirle gelmiş, babamın kalça tarafına belin keskin tarafını vurmuş ve babam oraya düşmüş. Ondan sonra amcam korkmuş ve babamı merkebin sırtına atıp köye getirmiş. 20-22 yaşına kadar bu hastalık zuhur etmedi ama annemle evlendikten sonra zuhur etti. Her tarafı kemik veremi oldu. Kalçalarında, kasıklarında, vücudunun 10-11 yerinde akar vardı.

Annem çok değerli ve çok çalışkan bir kadındı. O hastalık sırasında hem babama hem de bize bakardı. Köyümüzde böyle kişiler için “evin avradı, dağın erkeği” derler. Annem öyleydi, çift sürerdi, düven sürerdi, hem bizi besler hem de kocasına bakardı. Sekiz kardeştik fakat kardeşlerimizden üçü doğduktan sonra öldü. Beş kardeş kaldık, daha sonra 1943 doğumlu ablamız da vefat etti. En büyüğümüz Ayşe

ablamızdı. O vefat etti. Ondan sonra ben doğmuşum. Benden sonra ise Hafize ve Hatice doğdu, onlar da hâlen sağ. En küçük kardeşimiz Ramazan da sağ, Allah hepsine selamet versin. Tabii aile genişledikçe, çoluk çocuk çoğaldıkça güçlükler de artmaya başladı ama annem bunların üstesinden geldi. Bu yorgunluk sebebiyle 1961 senesinde annem beyin hastalığına tutuldu. Ondan sonra kimseye zararı da faydası da olmadı. Annemi el bebek gül bebek besledim ama 1982 senesinde vefat etti. Kardeşlerimin hepsiyle de iyiyiz. Babam öldükten sonra bir kız, bir oğlan kardeşim kaldı. Kızı gelin ettim, oğlanı da everdim. Hepsi de mutlular, ne yazık ki korona virüsten dolayı oğlan kardeşimle eşi vefat etti. Şimdi bir meşakkat daha bindi üstümüze.

Annem Beni Gittiği Her Yere Götürürdü

Çocukluk yıllarım zor yıllardı, yokluğun hüküm sürdüğü yıllar-

dı. Üzerimizde entari dedikleri boydan boya uzanan bir gömlek, ayağımızda yarım pabuç olurdu. Çoğu zaman annem ayağımıza çarık dikip giydirdi. İlkokulda da çok zor günler geçirdik. Dört beş yaşlarındaydım, çoğu şeye aklım eriyordu. Gücümün yettiği kadar annemle birlikte o yükü yüklenmeye çalışıyordum. Kız kardeşim hiçbir yere gitmiyordu. Erkek olduğum için annemle birlikte her yere gidiyordum. Annem de benim için başımda bir erkek var diyordu. Bostan sulamaya, ekin sulamaya, kısacası dağa taşa giderken yanında beni de merkebe bindirip götürürdü. Hafızam kuvvetli olduğu için her şeyi hatırlıyorum. 1951 senesinde babam “Seni okula vereceğim” dedi. “Gitmeyeceğim” dedim ama okulun kapısına kadar sürükleyerek götürdü. Okulda öğretmen, “Çocuğun nüfus kâğıdını ver bakalım Osman abi” dedi. Babam nüfus kâğıdımı verince, öğretmen “Daha bu çocuğun bir senesi var, gelecek sene yazılacak” dedi ve bizi geri gönderdi. Eve sevinçle gittim. Aradan bir sene geçince okula da sevinçle gittim.

Kerem ile Aslı’yı Okuyunca Bir Rüya Gördüm

Küçükken köyümüzde ilkokul mezunu olmasına rağmen adını soyadını yazamayan arkadaşlarımız vardı. Ama ben ilkokul üçüncü sınıftayken bile seri olarak okuyup yazabiliyordum. Babam Eğirdir Kemik Hastanesi’nde yatarken Mustafa diye bir arkadaşına “Benim üçüncü sınıfta bir oğlum var, çok güzel okuyup yazıyor” diye benden bah-

setmiş. Hocalarımdan başka babam da bana evde hocalık yapardı. Babam bana çok şey öğretti. Millet kullandığı parayı bilmezken ben paranın santime çevrileceğini biliyordum. Bunları bana babam öğretmişti. Bu süreçte de sadece bir kez kulağıma kalem vurdu. Babamdan bundan başka bir şey görmedim. Mustafa abi, “Madem oğlunu bu kadar övdün şu kitabı oğluna götür” diyerek babama “Kerem ile Aslı” diye bir kitap vermiş. Mustafa abi o kitabı çocukluğundan beri okuyormuş.

Babam hastaneden eve gelince hepimiz sarıldık, hoş geldin dedik. Babam, “Mustafa abinden sana çok özel bir hediye getirdim” dedi ve kitabı bana verdi. Kitabın cildini görünce Mushaf zannettim ve “Mushaf mı?” dedim. Babam, “Yok, başka bir kitap” dedi. Kapağında “Kerem ile Aslı” yazıyordu. Babamın hoş geldiğini beş gittiğini bıraktım ve kitabı incelemeye başladım. O zaman köyümüzde de “Âşık Garip”, “Karacaoğlan”, “Sürmeli Bey”, “Tahir ile Zühre” gibi âşıklık geleneğine ait küçük kitaplar vardı ve bu kitapları okuyordum. Hatta okuduğum sayfaları ezberleyip kendime göre uydurarak türkü olarak söylüyordum. “Kerem ve Aslı’yı okumayı sıklaştırıncı okulda gerilemeye başladım. Gece gündüz babamın getirdiği kalın kitabı okuyordum. Bir gün babam anneme dedi ki “Hanım, İsmail’in elinden kitabı al, bu Polisin Fikret gibi olacak, Şam’a gideceğim diyecek, başımıza iş açacak” dedi. Daha sonra Fikret’i İzmir’de gördüm. O da benim gibi çok okumuş ve “Ben âşık oldum diye

**Günümüzde Gökuyurt (Kilistra)
Mahallesi'nden bir görünüm**

öküze bir eyer vurup Şam'a gideceğim" demiş. Babası ve köylüler Fikret'i zor durdurmuşlar.

O zaman üç dört kardeşlik ve hepimiz aynı odada yatıyorduk. Elektrik de gaz lambası da yoktu. Sadece kandil yakıyorduk. Kandil, gazı çok idareli kullanırdı. Ablamla aynı yatakta yatıyorduk. Beni o gece bir türlü uyku tutmadı. Herkes uyuyunca kalktım, kibriti çakıp kandili yaktım. İskemlenin üzerine kitabı koydum, sobanın arkasına saklandım, kitabı okumaya başladım. Ne kadar okuduğumu bilmiyorum, iyi ki soba filan da yanmıyormuş, uyuyup kalmışım. Uyuyunca rüya görmeye başlamışım. Kapımızın önünde bir düz dam vardı. Damın basamaklarının yanına üç adam geldi. Beni dışarıya çağırıyorlardı. Adamların bindiği hayvanlar iri atlara benziyordu. Sarıklı, cübbeli, boydan boya

beyaz elbiseliydiler. Birinin elbisesi değişti. İkisi atların üzerindeydi, biri de boş atı çekiyordu. "Gel oğlan" deyip beni çağırıyorlardı. Beni damın önündeki basamaktan atın üzerine bindirdiler. Köye 5-6 km uzaklıkta çok sarp bir yer olan Oğlan Koyağı denilen yere götürdüler ve oradaki ardıç ağaçlarının altına oturduk. O mevkide tarlamız olduğu için gittiğimiz yeri iyi biliyordum. Çok kurak bir yerdik. Ekine giderken suyu yanımızda götürürdük. Oturunca sohbet etmeye başladılar. Bana "Bir şey ister misin?" dediler. Köyümüzde sarnıçlar vardı. Bu sarnıçlardan su almak için içi oyulmuş ağaçtan yapılmış şapçak adlı bir alet olurdu. Bu aletlere sarnıç şapçağı denirdi. "Su istiyorum" dedim. Adamlardan birisi o kurak yerde nereden bulduysa bana şapçakla yeşilimsi bir su getirdi.

İsmail Detseli'nin Eniştesi, Babası ve Ablası

Suyu içtikten sonra “Doydun mu?” dediler. “Doydum” dedim. “Haydi, gidiyoruz” dediler. Gidiyoruz deyince aklım başıma geldi. Onlar hayvanlara binerken korktum ve “Anama gideceğim” diye ağlamaya başladım. O arada annem “Korkma kuzum, ağlama kuzum, buradayım” diyerek beni kucağına aldı. Bir yandan da babam duyacak diye beni susturmaya çalışıyordu. Korkudan her yanım titriyordu. Sesim kesilince, annem “Nereye gittin kuzum, neden korktun?” dedi. “Atların üstünde adamlar vardı, beni Oğlan Koyağı'na götürdüler, çok korktum” dedim. Annem, babam duymasın diye beni dışarıya çıkardı. Bu olaydan sonra bende bazı değişiklikler olmaya başladı. Bilmediğim kelimeleri kendi kendime söylemeye başladım.

1955 senesinde rahmetli de-

dem hacdan gelince pilav dökmüştük. O zaman 10 yaşındaydım. Duvar dibinde oturan kadınlar konuşuyordu. Üç dört kadın dedem için “Zümbül Mevlüt bir daha evlenecekmiş, bu beşinci karısı olacakmış” dediler. Nennem ölünce bir tane almış, iki tane İzmir’de almış, bu beşinci olacakmış dediler. Bulgur ayıklarken, pilava hazırlanırken konuşuyorlardı. Tabii kadınlar dedem hakkında başka şeyler de söylediler. Düşündüm düşündüm, bakın ben ne diyeceğim dedim kadınlara... “İzmir’de kışlayan dedem / Nikâhı beşleyen dedem / Hanımı düşleyen dedem / Gönlün rahat etti mi nikâhı beşleyen dedem” dedim. Kadınlar ayağa bir kalktılar ve “Kız bu decel meccel olmuş, ne din ulen sen?” dediler. Tabii bu arada yine mırıl mırıl bir şeyler söyledim.

Annemi çağırıldılar ve “Kızım bu oğlan kafayı bozmuş, ne dediğini bilmiyor, bunu bir hocaya götürün” dediler. Gece gördüğüm o rüyadan sonra içimden gelen sözleri bu şekilde söyleyebiliyordum. Bazen anamla karşılıklı söylerdik. Annem “Kuzum ben senden korkuyorum, başımıza bir şey getireceksin” derdi. Ben de “Öyle bir şey yok, ben sadece okuyup yazacağım” derdim.

Kur’an-ı Kerim Okumayı Dedem Öğretti

Komşularımız dini konularda çok hassastı. Dedem de hocaydı. Rahmetli annem hoca kızı olduğu için öncelikle bizi namazlık bellemek için köyümüzde bulunan Hamit Hoca’ya gönderdi. Hamit Hoca, Cücümenin Camisinde namazı kıldırdıktan sonra bizleri okuturdu. Caminin yanında büyükçe bir oda vardı, o odada hem Kur’an-ı Kerim okurduk hem de köye gelen misafirler kalırdı. Büyüklerimiz Kur’an, bizler de namazlarımızı okurduk.

Sübhanekeden Elemtere’ye kadar, Elemtere’den Vezzuha’ya kadar okur ve tekrar yenilerdik. O hocada okurken cüzü bitirip Kur’an’a geçtim. Her ne kadar 7-8 yaşında olsam da Kur’an’ı öğrenip okumaya başladım. Ama sürekli okuyamıyordum.

1954 yılında dedem İzmir’den köyümüze geldi. Hamit Hoca ailecek İzmir’e göçtüğü için o camiyi dedem devraldı ve bizi okutmaya başladı. Kur’an okumaya dedemde devam ettim. Dedemin ağabeyi Çolak Ahmet Hoca vardı. Köyümüzdeki tek Çanakkale gazisi oydu. Koluna şarapnel parçası geldiği için Çolak Hoca derlerdi. Kardeşi önündeki mangada şehit olmuş. Bunun üzerine o da öndeki mangaya atlayınca şarapnel parçası kolunu sakatlamış. Daha bir kurşun bile atamadan çenesinden ve kolundan yaralanmış. Şehitleri toplarken bunun diri olduğunun farkına varmışlar. O zaman savaş sırasında 4-5 saatlik bir çatışmadan sonra yarım saat ya da bir saat ölen askerleri toplama arası verirlermiş.

**İsmail Detseli ve
Köylüsü Raşit Çorum**

**Günümüzde Gök yurt (Kilistra)
Mahallesi'nde bulunan geleneksel bir ev**

Bu arada her iki taraf da ölen askerlerini cephe gerisine taşımış. Çolak Ahmet Hoca, askerler şehitleri taşırken bir kalkabilsem de sağ olduğumu söyleyebilsem dediğini anlatırdı. Bir ara elimi kaldırıncı, diri var dediler ve beni Çanakkale'ye getirdiler dedi. Çanakkale'de tedavi olduktan sonra Konya'ya hava değişimine göndermek istemişler. Hoca, "Ben bir manga önümde kardeşimi şehit verdim, buraya savaşmak için geldim, ilmiye sınıfından geldim, bana burada başka bir görev yok mu, savaşmaya devam etmek istiyorum" demiş. Bunun üzerine hocayı mutfağa göndermişler ve orada savaş bitene kadar askerliğe devam etmiş. Ahmet Hoca'yı ben de iyi tanıyordum. Hoca 1959 yılında vefat edince talebeleri kaldı.

Hatim İndiğimiz Zaman Köyde Tören Düzenlendi

Bir de Okçulu Mehmet Hoca vardı, onun talebeleri de kaldı. Rahmetli dedemde Kur'an okuyan sadece ben vardım. On beş talebenin hepsini birleştirdiler ve hatim indik. Hatim için herkes güzel elbiseler ve ayakkabılar giymişti. Rahmetli babama "Bana bir frenk gömleği diktirebilir misin?" demiştim. O zaman köyümüzde Şerlioğlangilin Ali diye terzilik yapan birisi vardı. Elbise diktirmek için ona gittik. O zaman karadimi, gökdimi diye yaramaz otlardan yapılmış renkli ve gösterişli kumaşlar vardı. Babam, "Ali, oğlum İsmail hatim inecek, ona bir gömlek dikiver, param da yok oğlum" dedi. Terzi uğraşa uğraşa iki buçuk liraya kadar indi. İndi ama babam hâlâ iki buçuk liram yok diyordu. Terzi, "Osman Ağa, bu çocuğa gömleği

dikeceğim, hatim inince köylüler çocuklara harçlık verirler, harçlığı alınca parasını getirsin” dedi. Babam dükkândan çıkıp eve gitti. Ali abi ölçü aldı ve istediğim yakalı gömleği dikti. Yakalı gömlek çok hoşuma gitti. O gömlekle hatim indim.

Köyümüzde Cuma Camii dediğimiz büyük bir cami ve 5 tane de mescit vardı. Cuma namazları genellikle bu büyük camide kılınırdı. İşte biz de bir cuma günü hatimi burada indik. İki de sağdıçımız olmak üzere toplam 13 kişiydik. Kur’an’dan ezberlediğimiz ayetleri okuduktan sonra cemaatin elini öptük. O gün cemaat dağılmadı ve hatimin tamamlanmasını beklediler. Yukarı katta da kadınlar vardı. Köyümüzde Zeybek Mehmet diye birisi vardı. Aynı zamanda komşumuz olan Zeybek Mehmet, İstanbul’da çalışıyordu. Galiba tatil için gelmişti, o da cemaatin arasındaydı. Herkesin elini öpüyorduk ama en fazla harçlık veren bir lira veriyordu. Diğerleri 25 kuruş, 10 kuruş, 5 kuruş verdiler. Sıra rahmetli Mehmet amcaya geldi. Elini open her çocuğa dizinin önüne koyduğu 10 liralık kâğıt paralardan birer tane verdi. Bana da 10 lira verdi. Sevincimden artık nasıl el öptüğümü, nasıl harçlık aldığımı filan hatırlamıyorum.

Koşarak eve geldim, “Baba, Zeybek Mehmet amca bana 10 lira verdi” dedim. Babam, “Sadece sana mı verdi?” dedi. “Herkesine verdi” dedim. “Aferin Mehmet’e” dedi. “Mehmet amcanın elini bir daha öpmeye gideceğim” dedim. Babam, “Oğlum yine para istemeye gelmiş gibi olur, gitme” dedi. Ben de “Verse de almam” dedim

ve Mehmet amcanın yanına gittim. Köyümüzde öyle mütevazı insanlar vardı ki... Ayşe yenge diye bir komşusu vardı, onunla kapı karşı komşuydular. Ayşe yengenin oğluna da onlukların arasından 5 lira denk gelmiş ve ona 5 lira vermiş. Kadın geldi, etrafı da bayağı kalabalıktı, “Ulan Mehmet herkese 10 lira verdin de benim oğlana niye 5 lira verdin?” dedi. Zeybek Mehmet amca, “Ayşe abla haberim yok, demek ki 5 lira mı vermişim, al 10 lira daha vereyim” dedi ve çıkarıp 10 lira daha verdi. Ben de “Mehmet emmi sana sağol demeye geldim, elini öpeceğim ama tekrar para verirsen almam” dedim. Tekrar elini öptüm, “Sağol İsmail’im ömrün çok olsun kuzum” dedi. Eşi Rabiye yenge, “Bu çocuk çok akıllı, buna 10 lira daha ver” dedi ve bana 10 lira daha verdi. Oradan ayrıldıktan sonra hemen terziye gittim ve “Ali abi bana iyi bir pantolon ve gömlek diker misin, parasını vereceğim” dedim. Ali abi, “Osman ağamın çok ihtiyacı var, sen onları ona ver, ben o iki buçuk lirayı da almayacağım zaten. Diktiğim gömlek de hediyem olsun” dedi.

O Dönemde Kur’an Öğrenmek Yasaktı

İlkokul arkadaşlarımla birlikte Kur’an kursuna devam ettik ama kursta bizden büyükler de vardı. Bizden yaşça büyük arkadaşlarımızdan bir iki kişi hâriç diğerleri Hakk’ın rahmetine kavuştular. Büyüklerin Kur’an okumanın yanı sıra başka görevleri de vardı. Mesela gelecek devlet büyüklerini takip ediyorlardı. O dönemde hocalara zorluk çıkarıyorlardı. Gelirlerse bize Kur’an okutmazlar diye onları takip ediyorlardı. 1948-

Gençlik yıllarında İsmail Detseli

49'lu yıllarda Kur'an okumak ve öğretmek yasaktı. Devlet adamları köye büyük atlarla gelirlerdi. Köyümüzde Kadana adı verilen bu atlara benzer at yoktu. Görevlilerin resmî elbiseleri olurdu. Ormancı, jandarma, tahsildar, tütün kolcusu gibi devlet adamları hep atla gelirdi. Tütün kolcusu bir nevi eksper olup kaçak tütünleri tespit etmekle görevliydi. Çocuklar gelen kişinin devlet adamı olduğunu bilir ama hangi görevi olduğunu bilemezdi. Hemen koşarak gelir "Bir devlet adamı geliyor" der ve Kur'an okutan hocaya haber verirdi. Bu haber üzerine hoca talebeleri dağıtır ve evine kaçar. Ertesi gün bir daha toplanırdık.

İlkokulda Ali Ertüzün diye bir arkadaşım vardı. Ali Ertüzün, Zeybek Mehmet amcanın oğluydu. Bir de hocamın oğlu Ali Başışçi diye bir arkadaşım vardı. Bunların ikisi de rahmetli oldular. Rıfat Uluer ve Hasan

Dinçalp bizden 1-2 yaş büyüktü ama o yıllarda okulda kalmak olduğu için bizden 3-4 yaş büyük olanlarla bile ilkokul son sınıfa kadar okuduk. Birinci sınıfta kalmış, ikinci sınıfta kalmış ve hâliyle yaşları büyümüş olan arkadaşlarımız vardı. Bu arkadaşlarımızın çoğu vefat etti. Bizden büyük bir abimiz vardı, ben ilkokula başladığım zaman o son sınıftaydı. Sadece o ortaokulu ve liseyi okudu. Ondan başka da okuyan olmadı. Arkadaşlarımın çoğu köyde kaldı. Benim gibi İzmir'e, İstanbul'a gidenler oldu ama ilkokuldan sonra okuyan olmadı.

İlkokuldan Sonra Çobanlık Yaptım

Babam hasta olduğu için anem evin ihtiyaçlarını karşılamıyordu. Köyde en çok yapılan iş rençberlikti. Bilhassa Konya'nın dağ köylerinde motor, traktör, pulluk gibi araçlar yoktu. Zaten bugün bile tarlalarımız küçük olduğu için traktörü olanlar güçlük

çekiyor. 300 m, 500 m, azami 1000 m büyüklüğünde tarlalar... Annem öküzümüzü karasabana koşardı. Diğer tarafa da komşudan aldığı değış denilen öküzü koşardı. Onun öküzüyle iki gün biz tarlamızı sürüyorduk, iki gün de komşumuz bizim öküzle kendi tarlasını sürüyordu. O yıllar çok güçlük yaşadık. Çoluk çocuk da büyümeye başlayınca kaldırdığımız buğday artık yetmemeye başladı. Beş kardeştik, 1958 yılında da son kardeşimiz oldu. Anne ve babamızla birlikte ailemiz 7 kişiydi. Babamın başka bir geliri olmadığı için komşulardan borç buğday almaya başladık. Aldığımız borcu gelecek seneye ödeyebileceğimizin garantisi de yoktu...

1957 senesinde okulu bitirince, “Baba, ben sığıra çıkacağım, çoban olacağım” dedim. Babam benim bu fikrime biraz olumlu baktı ama annem hiç razı olmadı. Annem, “Zaten bugüne kadar doğru dürüst besleyip bakamadım, bir de çobanlığa göndere mem çocuğumu herif...” dedi. Ben de “Anne kusura bakma ben sığıra çıkacağım, memnuniyetle de yapacağım, eğer yorulursam sen biraz dinlendirirsin” diyerek gönlünü aldım. “Tamam” dediler ve muhtara gittim. O zaman çobanlık değerli bir meslekti. Ekmeden, dikmeden sığırın arkasında dönüyorsun, hak alıyorsun, yani ücret alıyorsun. Mesela yaz çobanlığına 12 çoban alınacaksa muhtarlığa 60 çoban müracaat ederdi. Kış çobanlığına 4-5 çoban çıkacaksa, 15-20 çoban müracaat ederdi. Muhtar alınacak çobanları bu müracaatların içerisinde seçerdi. Kimin daha çok ihtiyacı varsa ona öncelik ve

rirdi. Allah rahmet eylesin Muhtar Mehmet amca komşumuzdu. Mevlütlerin Topal denilen muhtar emmiye gittim, “Muhtar emmi bizim bu yılki durumumuzu biliyorsun, çoban çıkmak istiyorum” dedim. Muhtar, “Aferin İsmail sen akıllı çocuksun, bu sene Kapıcı Ramazan’ın yanına seni vereyim” dedi. Kapıcı Ramazan devamlı çobanlık yapan tecrübeli birisiydi. O zaman 12 yaşındaydım, sığıra çıktık ama biraz zorlandım. Çünkü sabah çıkıp sığırı önüne katıp dağa çıkıyorsun, akşama kadar sığırı otlatıp suyunu veriyorsun ve akşam getiriyorsun. Bir de bazen birisinin danası kayboluyordu ve danamı bul diye bana geliyordu. Hatta “Beceremeyeceksen elin malının önüne niye çıktın!” diye ağır sözler söylüyorlardı. İnsanoğlu bu, küçüklüğünüzü filan bilmez... O sene çobanlığı tamamlayınca Konya kilesiyle bana 5 kile buğday düştü. Annem harmanda, tarlada, düvende o kadar çalıştığı hâlde senelik 4 kile buğday kaldırıyorduk. Annem sevinçinden uça da benim için çok üzgündü. Hatta ara sıra “Kuzum bugün ben gideyim Ramazan emmiyle” dese de katiyen müsaade etmedim. Bazen ablamı göndermek isterdi ama onu da kabul etmezdim. Oysa sırtıma aldığım azık torbasını bile taşıyamıyordum. Taşıyamayacağım diye azığıma kavun veya karpuz koydurmuyordum. Bazlama sıkması gibi ufak tefek yiyeceklerle günümüz geçiyordu.

Çobanlığa alıştığım için ertesi sene de yapmak istedim ama annem yine razı olmadı. Elimiz genişlediği için annem eskisi kadar yıpranmıyordu, eskisi kadar tar-

Yazarlığa başladığı dönemde İsmail Detseli

lada tapanda çalışmıyordu. “Anne ben bu yıl da çobanlığa çıkacağım” dedim. Muhtara gittim ve “Mehmet emmi ben bu yıl da çobanlığa çıkacağım” dedim. Muhtar kabul etti ve o sene de iyi para kazandım. O senenin yazı oldu, düşmez kalkmaz bir Allah, köyümüzden birisi İzmir’e gitmiş, yıllarca orada çalışıp zengin olmuş. Sonunda işleri ters gitmiş ve batırılmış, çoluğuyla çocuğuyla köye dönmüş. Daha önce sattıkları eski evlerini köylülerin yardımıyla geri aldı, tarlası tapanı olmadığı için başka yapacak bir şeyi yoktu, ekeceği dikeceği bir yer yoktu, olsa da çocukları buna müsait değildi. Oğluyla beraber iki koldan çoban çıktılar. Yaz sığına 12 tane çoban çıkacaktı fakat ikisi onlardı. Yine çoban olmak için heves ediyordum ama annem, “Artık çuvalları filan kaldıramıyorum, bana yardım et” diyerek müsaade etmiyordu. Bir hafta sonra “İzmir’den gelen Karadayı’nın oğlu sığırdan kaçmış, çaymış” dediler. Anneme haber etmeden hemen muhtara gittim, “Mehmet emmi, Karadayı’nın oğlu çaydıysa çobanlığa ben çıkayım mı?” dedim. Muhtar, “Tamam, çok İsmail, aferin sana, başka

adam aramayayım. Yarın torbanı sar, sığırın önüne çık” dedi. Annem “Yine mi yaptın kuzum?” dedi. “Anne çobanlığın kazancı iyi olur, bu yıl da sen ablamla filan idare et” dedim. O sene daha yüklü bir miktar kazandık. Kışın sığır güderken sabah gidip akşam eve dönüyorduk. Yaz çobanlığında bazen 15 gün kalmak gerekiyordu. Yani eve dönmeyip dağda kalıyorduk. Ev keşiği derler, bir gün gelip azığımızı alıp dağa tekrar dönerdik. Günlerce dağlarda yatmak çok zoruma gidiyordu. Dağlarda sığırların arkasında çok ağladım. Çocuk olduğum için annemi, babamı, kardeşlerimi; yatağımı hevesliyordum. Dağda yatak, yorgan, yastık yoktu. Sığırın yattığı yerde çoban salık dedikleri yerde yatar-dık. Kepeneğimiz de yoktu. Eski bir kilimin bir tarafını altına serip diğer tarafını üstüme örtüyordum. Altı ayı da bu şekilde geçirdik.

İki senelik tecrübem vardı ve çok zeki idim, köyümüzde 1200 sığır vardı, bu sığırların hepsinin kime ait olduğunu tek tek bilirdim. Sabahleyin kalktığımız zaman dışarıda yatan çobanların hepsi beni almak isterdi. Sığır bölünüp gitmişse ben eksik olanları bilirdim. Baktığım zaman filanın malı yok derdim, onun için beni İsmail gelsin diye çok isterlerdi. O yılın sonu geldi ve Konya kilesi ile 12 kile buğday ve 90 lira para bölüştük. Bu miktar çok büyük paraydı. Bir Konya kilesi 750-800 kg buğdaydır. Kazandığım buğdayı eve aldıramadık. Babam buğdayın etrafında dolaşırken, “Avuçladığım altın olsun İsmail’im” demişti. Anne ve babamdan çok dua aldım.